

Narodnogospodarski Vestnik.

Glasi slovenskega trgovskega društva „Merkurja“.

II. letnik.

V Ljubljani, dne 15. novembra 1902.

Št. 8.

Osnova in posloводство obrtnih pridobitnih in gospodarskih zadrug.

(Dalje.)

III. Ustanovitev in vpis pridobitnih in gospodarskih zadrug.

A. Postavne določbe. O ustanovitvi ima združni zakon naslednja določila:

§ 2. Pridobitne in gospodarske zadruge se morejo ustanoviti z neomejenim ali pa z omejenim jamstvom članov.

V prvem primeru jamči vsak združnik za obveznosti zadruge solidarno z vsem svojim premoženjem, v drugem primeru le do gotovega, naprej določenega zneska.

§ 3. Za ustanovitev zadruge je treba: 1.) določitev združne tvrdke; 2.) pismene sestave združne pogodbe (pravil); 3.) vpisa te pogodbe v združni register. Pristop posameznih združnikov se izvrši s pismeno izjavo.

§ 4. Združna tvrdka mora biti posneta predmetu podjetja, imeti označbo »registrirana zadruga« in, kakršno je jamstvo (§ 2.), pristavek: »z neomejenim jamstvom« ali z »omejenim jamstvom«.

Imen združnikov ali drugih oseb ni smeti vzeti v tvrdko. Vsaka nova tvrdka se mora jasno razločevati od vseh tvrdk registriranih zadrug, že obstoječih v istem kraju ali v isti občini.

§ 5. Združna pogodba mora obsegati: 1. tvrdko in sedež zadruge; 2. predmet podjetja; 3. dobo zadruge, če se naj ustanovi samo za določen čas; 4. pogoje za vstop združnikov in pa morebitne posebne določbe o izločitvi članov (izstop, smrt ali izključitev); 5. znesek opravičnih deležev posameznih združnikov in način plačila teh deležev; 6. načela, po katerih je narediti bilanco in izračunati dobiček, način, po katerem je bilanco preizkusiti, in določilo o razdelitvi dobička in izgube med posamezne združnike; 7. način volitve in sestave načelstva in obliko legitimacije članov načelstva in njih namestnikov ter združnih uradnikov; 8. obliko, po kateri je sklicevati združnike; 9. pogoje za glasovalno pravico združnikov in obliko, v kateri

se izvršuje ta pravica; 10. predmete, o katerih ni moči sklepati že z navadno večino glasov, ampak le z večjo večino glasov, ali pa je za to treba izpolniti druge zahteve; 11. način, po katerem se objavljajo združna oznanila; 12. navedbo, ali je jamstvo združnikov za združne obveznosti neomejeno ali omejeno, in če se v zadnjem primeru jamstvo raztegne čez mero, določeno v zakonu, navedbo obsega tega jamstva; 13. imena članov prvega načelstva ali tistih oseb, ki jim je izposlovati vpis zadruge.

§ 11. Pravno razmerje združnikov med sabo se ravna pred vsem po združni pogodbi. Ta sme biti drugačna od določil tega zakona le tam, kjer je to izrecno dopuščeno.

§ 35. Načelstvo je dolžno, vsakemu združniku na zahtevo dati prepis (odtisk) združne pogodbe z morebitnimi premembami in dopolnitvami, dalje prepis odobrenih računskih zaključkov in bilanc proti povračilu stroškov in ima na zahtevo te spise podpisati.

Načelstvo mora razen tega prepis (odtisk) združne pogodbe kakor tudi vsako premembo pogodbe v teku osmih dni po vpisu in prepis odobrenih računskih zaključkov in bilanc v teku osmih dni po odobritvi predložiti deželni vladi po politični okrajni oblasti. Člane načelstva je političnim oblastvom po potrebi k temu primorati z denarnimi kaznimi do 200 K.

O vpisu določa združni zakon:

§ 7. Vsakemu trgovinskemu sodišču je voditi združni register o zadrugah, ki imajo sedež v njega okolišu.

O registru veljajo določbe, ki jih ima trgovinski zakonik glede trgovinskega registra.

§ 8. Predno ni zadruga vpisana v združni register, ne obstoji zadruga kot taka. Če se pred vpisom posluje v imenu zadruge, jamčijo poslujoči osebno in solidarno.

§ 9., odstavek 1., 3. Vsako premembo združne pogodbe je izvršiti pismeno in jo je naznaniti trgovinskemu sodišču. Naznanilo je pridejati prepis združnega sklepa.

Sklep nima pravnega učinka, predno ni vpisan v združni register trgovinskega sodišča, v čigar okolišu ima zadruga sedež.

§ 10. Pri vsakem trgovinskem sodišču, v čigar okolišju ima zadruga podružnico, je naznaniti to radi vpisa v združni register in je pri tem izvršiti vse to, kar predpisujeta §§ 6. in 9. za glavni zavod.

B. Nekaj splošnih navodil.

Snovateljem pridobitnih in gospodarskih zadrug je priporočati, da se ravnajo po naslednjih navodilih, ki jih je izkušnja pokazala za dobra:

1. Po ustanovitvi vsake vrste zadrug je težiti le tam, kjer je resnična potreba in je tudi zmožnih mož.

2. V vsaki zadrugi mora izraza dobiti misel, da ima blaginja posameznika v blaginji skupnosti svojo najboljšo oporo. Edinost in zmisel za združništvo je zadružnikom, če naj zadruga uspeva, pokazati v vseh položajih in pri vseh dejanjih.

3. Razvoju in razširjenju zadrug v prid je, da se takoj po ustanovitvi pridružijo kaki že obstoječi zvezi in, če mogoče, tudi kaki posebni sozvezi. Tako dobe prilliko, si povedati svoje izkušnje in v skupnem delu izboljšati svojo organizacijo.

4. Priporočati je vobče omejeno jamstvo.

Da pa je mogoče laže in ceneje dobiti potrebni kredit, je jamstvo določiti najmanj na dvojno ali trojno višino opravičnih deležev.

5. Opravični delež naj bo sicer kolikor mogoče visok, vplačila pa, ki jih je nanj vplačati, naj se določijo tako, da je tudi manj premožnim lahko jih plačati.

6. Četudi zakon ne proglašja za neobhodno potrebno, postaviti nadzorni svet, naj se vendar to ne opusti. Za nadzorni svet je sestaviti »opravični red«.

7. Pravice in dolžnosti članov in funkcionarjev zadruga določajo zakon in pravila. Oboje, zakon in pravila, je treba vedno vpoštovati in se kar najnatančneje ravnati po njih. Propad marsikaterere zadruga je bilo edino pripisati temu, da se ni pazilo na predpise zakona in pravil.

8. Tudi za načelstvo je sestaviti »opravični red«; delovanje drugih funkcionarjev naj se uredi s primernimi »navodili«.

9. Temelj upravi je urejeno računstvo. Že ob ustanovitvi zadruga je vodstvu zategadelj največjo skrb posvetiti temu, da se kakor združne tako kupčijske knjige vodijo natančno in pregledno. Kjer funkcionarji nimajo za to potrebnih zmožnosti sami, tam je neobhodno potreba, da napravi in vodi potrebne knjige večš knjigovodja.

C. Postopek pri snovanju pridobitne in gospodarske zadruga.

Ko se pokaže potreba za osnovo zadruga, se sestavi ustanovni odbor, ki stori vse pripravljalne korake. Sem spada pred vsem sestava načrta pravil.

Vzorna pravila za vse tukaj obravnavane vrste zadrug je dobiti tudi pri pospeševalnem uradu c. k. trgovinskega ministrstva na c. k. tehnologičnem obrtnem muzeju na Dunaju.

Ko so pravila sestavljena, je osebe, ki hočejo pristopiti zadrugi, ki se snuje, ali o katerih se je pri-

stopa nadejati, povabiti k ustanovnemu shodu s posebnimi vabilii. Tu obrazec takega vabila:

»Vaše blagorodje!

Podpisani odbor si dovoljuje Vaše blagorodje vabiti k ustanovnemu shodu (zadruga), ki se začne (dan) dne 19 točno ob uri v — Dnevni red: I. Razgovor o bistvu zadruga sploh in o zadrugi . . . , ki se naj osnuje, posebej. II. Načelno sklepanje o osnovi zadruga . . . III. Določitev združne tvrdke. IV. Posvetovanje o predloženih pravilih kot združni pogodbi, oziroma njih sprejetje. V. Sprejemanje pismenih pristopnih izjav članov. VI. Volitev nadzornega sveta (na podlagi sprejetih pravil). VII. Volitev načelstva (na podlagi sprejetih pravil). VIII. Predlogi in vprašanja. dne 19 O d b o r.«

Ustanovnega shoda ni treba naznaniti pri oblastvu, ker ni splošno pristopen, ampak omejen na povabljenе goste.

O ustanovnem shodu je spisati zapisnik v posebno knjigo, imenovano »zapisnik občnega zbora«. Obrazec takega zapiska: »Zapisnik, sestavljen dne 19 v — V ustanovitev zadruga s pismenimi vabili za danes sklicani shod v prostorih . . . , h kateremu so prišle v priloženem imeniku vpisane osebe, otvori predsednik ustanovnega odbora ob uri, imenuje sopodpisanega gospoda za zapisnikarja, gospode za skrutatorje in gospode za overovatelje zapisnika. — Pri točki I. sporeda, naznanjenega v vabilu, razpravlja gospod podrobno o namenu in koristi zadruga, ki se naj osnuje. Pri točki II. sklenejo navzočni (soglasno) načelni sklep, da je ustanoviti zadrugo , in pri točki III., da se naj ustanovi pod tvrdko Pri točki IV. se prebera pravila, o katerih se je ustanovni odbor že prej posvetoval, in sprejmo (soglasno, z naslednjimi premembami). Pri točki V. se sprejmo pismene izjave članov, da pristopijo; oddali so izjav. Pri točki VI. se izvrši na podlagi § pravil volitev nadzornega sveta. Odda se glasovnic, absolutna večina je torej Ko izvrše skrutatorji svoje delo, naznani predsednik, da je bilo za gospoda gospoda (imena voljencev in število glasov) oddanih glasov. Izvoljeni so torej gospodje Izvoljeni izjavijo, da sprejmo izvolitev. Pri točki VII. se voli načelstvo. Na podlagi § pravil predlaga nadzorni svet naslednje gospode za člane načelstva: Odda se glasovnic. Absolutna večina je torej Po izvršenem skrutiniju naznani predsednik, da je bilo za gospoda gospoda (imena voljencev in število glasov) oddanih glasov. Izvoljeni so torej gospodje za člane načelstva; vsi izjavijo, da sprejmo izvolitev. Pri točki VIII. pooblasti shod načelstvo za potrebne prijave in podpise pri sodišču in zajedno v to, da morebitne premembe pravil, ki bi jih želelo oblastvo, če so le-te stilističnega značaja in nebistvene, brez sklicanja novega shoda izvrši samostojno. Da podpišejo za-

pisnik, so se pozvali razen predsednika in zapisnikarja tudi imenovani skrutatorji in overovatelji zapisnika. Prebrali, odobrili in podpisali»

Zajedno je treba imenika navzočnih, v katerega se vpišejo vsi navzočni. Kdor je na shodu glasoval za sprejetje pravil in pristopil kot član zadrugi, mora pravila svojeročno podpisati. Kdor hoče zadrugi pristopiti po ustanovnem shodu, mora dati pristopno izjavo. Obrazec zanjo je: »Pristopna izjava. Izjavljajoč, da pristopam, se podrejam v vseh točkah po ustanovnem shodu dne sprejetim in mi v vsem obsegu dobro znanim pravilom, katerih odtisk se mi je vročil. Ime: Poklic: Stanovališče: Starost: Sprejeto v seji dne zadrugi register št. Deležniški skontro št. Za društveno vodstvo:«

(Dalje prih.)

Kapital in obresti.

Narodnogospodarska študija.

Spisal Vekoslav Kukovec.

(Dalje.)

Toda kje so tu obresti? Saj vendar v vsakdanjem življenju pravimo, da 100 kron pri štiri-, pet- ali šestodstotnem obrestovanju daje na leto po 4, 5 ali 6 kron obresti! Popolnoma priprost sklep nas privede tudi v našem primeru do istega zaključka. Če se za 1000 kron čez 5 let vrne ne le 1000, ampak še povrh 325 K, koliko se pa v tem primeru da povrh za vsakih 100 posojenih kron? Očividno je, da desetino, torej 32,5 kron! In kaj, če bi se dolžnikom zdelo, kakor je to v resnici, bolj praktično, da dajo za vsakih 100 sedanjih kron namesto čez 5 let povrh 32,5 kron rajši v enakih obrokih konec vsakega leta petino tega zneska, torej $6\frac{1}{2}$ krone? Ali to ni (ako se ne oziramo na obrestne obresti) isto, kakor če v vsakdanjem življenju pravimo, da daje 100 kron na leto po $6\frac{1}{2}$ krone obresti, ali da se gori navedena vsota 1000 kron, izposojena za pet let, $6\frac{1}{2}$ odstotno obrestuje? A marsikdo bi utegnil vendar ugovarjati rekoč: Iz večje subjektivne in objektivne menjalne vrednosti in cene sedanjih imetkov nasproti bodočim je bilo pač v gorenjem primeru lahko razložiti nastanek $6\frac{1}{2}$ odstotnih obresti, kako pa naj razlagamo pri prav majhnih vsotah, n. pr. pri vsoti 10 kron, ki so izposojene le n. pr. za četrta leta, $6\frac{1}{2}$ odstotne obresti? V katerem praktičnem primeru bi se dalo za tako majhne vsote in za tako kratko časovno razliko govoriti o tako različnih subjektivnih cenitvah, ki so posredno vzrok nastanku obresti? Na ta ugovor nam ni treba naravnost odgovarjati. Vprašajmo se le, kaj bi se zgodilo, če bi se majhne vsote in različne vsote, za kratko dobo izposojene, drugače obrestovale nego velike vsote, ki so izposojene za daljšo dobo. Kaj bi bilo, če bi za 1000 kron, katere vrnemo čez 5 let, bilo na leto plačati po $6\frac{1}{2}$ obresti, dočim bi se manjše vsote po 10 kron in za krajšo dobo, recimo, za četrta leta izpo-

sojevale brezobrestno ali pa po nižjih odstotkih, recimo po 4%? Neizogibna posledica bi bila časovna arbitražna, ki bi vsled vsestranskega tekmovanja kmalu dosegla, da bi se kakor velike tako male vsote, za krajšo ali daljšo dobo izposojene, v istem razmerju obrestovale. Bilo bi špekulantov, ki bi si pri mnogih upnikih izposodili po 10 kron za četrta leta za nižje odstotke ali celo brezobrestno, ko bi pa potekla četrletna doba, bi si izposodili pri drugih upnikih novih, enolikih vsot ter vrnili stare dolgove. Na ta način bi vedno imeli n. pr. po 4% dovolj kapitala na razpolago ter bi skupne velike vsote za daljšo dobo izposojevali po $6\frac{1}{2}$ %, diferenco bi pa imeli za dobiček. Očividno je, da bi tržne razmere ne pripuščale tega dalje časa in da bi se v kratkem doseglo enako visoko obrestovanje kakor velikih tako majhnih vsot za daljše in krajše dobe. Mehanika tvorbe tržnih cen, ki ne pozna skokov, provzroča torej, da mora to, kar smo gori dokazali o višji vrednosti in ceni sedanjih imetkov nasproti enakim bodočim in kar smo povedali o tvorbi obresti, ravno tako imeti veljavo tudi pri majhnih vsotah in pri izposojevanju za krajšo dobo. Spoznali smo torej, da, kjerkoli dandanes na človeško delovanje vplivajo gospodarstveni oziri, mora vsak kapital v obliki posojila prinašati obresti, ki se tvorijo po splošno veljavnih načelih o tvorbi cene gospodarskih imetkov.

Dosedaj smo torej izprevideli, kako je možno, da kapital v obliki posojila prinaša obresti. Kar so v srednjem veku kanonisti smatrali za tatvino, teoretiki raznih dob pa za nagrado vzdržnosti ali dela kapitalistov itd., to se je v luči naše obrestne teorije izkazalo kot posledica različne vrednosti sedanjih in bodočih imetkov. Ali smo pa s tem obrestno vprašanje — seveda le s teoretičnega stališča — že razrešili? Nikakor ne, ampak pokazali smo le, kako obresti nastajajo pri kapitalu v obliki posojila. Kapital pa tudi v drugih oblikah prinaša obresti, zlasti prejemljejo razni podjetniki, ki si kapitala ne izposojujejo, obresti ob razpečevanju pridelkov dotične produkcijske panoge med konsumente. Ako je katerikoli podjetnik, bodisi tovarnar ali trgovec ali obrtnik, n. pr. v začetku leta 1901. v svojem podjetju imel surovin, strojev, tovarnen in drugega kapitala, recimo, za 5000 K, kakšna je njegova gospodarska bilanca v začetku leta 1902.? Iz bilance mora biti pred vsem razvidno, da je v podjetju investiranega ravno toliko kapitala kakor pred letom dni, torej za 5000 kron surovin, strojev in drugega kapitala. Ker se pa takozvani stalni kapital, orodje, poslopja, stroji itd., sčasoma neizogibno za neko kvoto obrabi in v vrednosti zmanjša, mora podjetnik v začetku leta 1902. od dohodkov leta 1901. odračunati morebiti 2% kot amortizacijsko kvoto za obrabo stalnega kapitala. A kako računa podjetnik dalje? Ne le, da mora biti kapital nezmanjšán, in ne le, da se za obrabo stalnega kapitala odšteje amortizacijska kvota, dohodki iz l. 1901. morajo biti toliki, da po odštetu v deželi navadnih, recimo, 3 odstotnih obresti kapitala 5000 kron, torej 150 kron

preostane še gotova vsota kot podjetniški dobiček. Če je bilo v podjetju investiranih 50.000 kron, morajo dohodki biti za 1500 kron obresti in za primerno vsoto podjetniškega dobička večji nego vsi izdatki v dotični produkcijski dobi. Podjetniki smatrajo torej v praksi za nekaj neizogibnega, da gospodarijo tako, da kapital njih podjetja prinaša obresti in zraven tega še podjetniški dobiček. Kako nam je nastanek obresti v raznih podjetjih razlagati? Kako nam je razumeti zraven tega še nastanek podjetniškega dobička? Ali je naša obrestna teorija sposobna, da nam tudi v tem primeru razjasni nastanek obresti?

Obresti in dobiček iz kapitala, ki je investiran v raznih podjetjih, razlaga moderna obrestna teorija iz istih vzrokov kakor obresti pri posojilu, namreč iz različne subjektivne in vsled tega tudi objektivne menjalne vrednosti in iz cene sedanjih in enakih bodočih imetkov. Ali je ta dohodek kapitalistov pravičen ali ne, to je ena izmed najprepornejših točk v programu različnih dandanašnjih socialnih reformatorjev. Da spoznamo izvir teh dohodkov, katerega bi zlasti natančno morali proučiti socialni reformatorji, razrešiti moramo posamezno naslednji dve vprašanji: 1. Kako nastajajo obresti v podjetjih ob nakupovanju imetkov oddaljenejših vrst, zlasti surovin in produktivnega dela? 2. Kako nastajajo obresti pri takozvanih trajnih imetkih, zlasti pri orodju, strojih, poslopih itd.?

Da moremo odgovoriti na prvo vprašanje, razjasnimo si razdelitev imetkov v imetke najnižje ali najbližje vrste in v imetke oddaljenejših vrst in govorimo posebej o vrednosti in značaju imetkov oddaljenejših vrst kot bodočih imetkov. Imetke, ki naravnost služijo v zadovoljitev naših potreb, imenuje Menger in po njem tudi drugi narodni gospodarji imetke najnižje ali najbližje vrste. Taki imetki so n. pr. kruh, pivo, obleka, nakiti itd. O določevanju vrednosti takih imetkov smo govorili v oddelku o vrednosti imetkov sploh. Za vrednost takih imetkov je odločilna večja ali manjša zadovoljitev dotičnih človeških potreb in večji ali manjši pomen, katerega imetku v konkretnem primeru pripisujemo z ozirom na njega sposobnost, da zadovolji to ali ono našo potrebo. Moka, kvas, pekarjevo delo, peč, kurivo itd. so pa z ozirom na kruh imetki druge vrste. Žito, mlin, mlinarjevo produktivno delo itd. ali pa sekira, bukev ali jelka, drvarjevo produktivno delo itd. so imetki druge vrste. Gnojila, seme, raba zemljišča, oranje, sejanje in ostalo poljedelčevo produktivno delo so v tem primeru imetki še oddaljenejše vrste. Ravno tako so z ozirom na pivo kot imetek najbližje vrste ječmen, hmelj itd. imetki druge, hmeljni koli, nasadi in delo hmeljarjev itd. imetki tretje vrste itd. Čim bolj kapitalistno je posamezno pridelovanje, tem več je vrst v imetkih, ki se v produkciji spajajo, da se dosežejo slednjič užitni ali porabni imetki, imetki najnižje vrste. Ako se ne oziramo na takozvane trajne imetke oddaljenejših vrst, na stroje, orodje itd., o katerih bode nam posebej razpravljati, tvorijo vsi ti imetki od-

daljenejših vrst dve veliki skupini: produktivno delo delavcev in surovine raznih podjetij. Vprašajmo se zlasti glede teh dveh za nas važnih skupin, kolikšno vrednost imajo ti imetki oddaljenejših vrst. Sami ob sebi imetki oddaljenejših vrst seveda sploh nimajo vrednosti, saj niti moka, niti ječmen, niti jelka ne morejo zadovoljiti kar naravnost človeških potreb. Ker se pa ti imetki, ako ž njimi v produkciji spojimo produktivno delo, izpremenijo v užitne ali porabne imetke, imajo za zadovoljitev naših potreb vsekakor v konkretnem primeru često celo prav velik pomen in torej vrednost. Ako s surovinami, n. pr. s suknom spojimo produktivno delo krojača in ima izdelek vrednost 50 kron, tedaj celo lahko izračunimo vrednost uporabljenih imetkov oddaljenejših vrst, kajti očitno je, da je ravno toliko, kolikršna je vrednost končnega imetka. Surovina, sukno, je vredna v tem primeru, ako ne vpoštevamo še drugih potrebnih imetkov oddaljenejših vrst, n. pr. 35 kron in produktivno delo krojača 15 kron. Podobno v vseh drugih primerih. Vrednost imetkov oddaljenejših vrst je torej skupno enaka vrednosti dotičnega imetka najnižje vrste. Toda pri tem določevanju vrednosti imetkov oddaljenejših vrst igra čas veliko ulogo, katero nam tu treba prav posebno vpoštevati. Predno namreč iz imetkov oddaljenejših vrst nastanejo užitni imetki, uporabljati se morajo imetki oddaljenejših vrst dalj časa v produkciji, večasih le po nekoliko dni ali tednov, često pa celo po eno, dve ali še več let. Če hočemo doseči n. pr. uporaben imetek hišo, potrebujemo v ta namen imetkov oddaljenejših vrst, opeke, apna, lesa za streho, železa za ključalnice itd. že dalj časa, morebiti pri veliki stavbi že dve leti pred dogotovitvijo hiše, imetka najnižje vrste. Koliko so vredni ti produktivni imetki s produktivnim imetkom, delom vred? Odgovor se glasi v zmislu gori navedenega pravila, da so ti produktivni imetki kot imetki oddaljenejših vrst toliko vredni, kolikor je vredna hiša, n. pr. 100.000 kron. Toda kdaj so ti imetki toliko vredni in kdaj je hiša vredna 100.000 kron? Očitno je, da šele tedaj, ko je hiša že gotova. Ako torej odpade na produktivno delo delavcev polovica, na produktivne imetke oddaljenejših vrst, namreč na opeko, apno, stavbni les itd. pa tudi polovica cele vrednosti, tedaj je delo delavcev vredno 50.000 kron, porabljene surovine pa tudi 50.000 kron, oboje pa seveda šele tedaj, ko je izgotovljen dotični imetek najnižje vrste, hiša — torej z ozirom na začetek produkcijske dobe šele čez dve leti. Toda surovine so morale biti kot produktivna sredstva na razpolago že tedaj, ko se je produkcija začela, in če jih je podjetnik moral nabaviti, koliko vrednost so imele v dotični dobi? Surovine so imele dve leti pred dogotovitvijo hiše značaj bodočih imetkov in presojevale so se v vrednosti vsekakor le kot bodoči imetek. Niso bile vredne 50.000 kron, saj jih je bilo treba plačati v gotovem denarju in ne šele čez dve leti kot sedanje imetke, ampak vredne so bile, recimo, za 5% na leto manj, torej le 45.000 kron. In produktivno delo zidarjev in tesarjev! Koliko je vredno, mar

50.000 kron? Da 50.000, toda ob dogotovitvi hiše. V dobi, ko so se ti produktivni imetki v produkciji uporabljali, niso bili toliko vredni, ampak če računimo, da se je dve leti dan za dnevom uporabljala enaka množina delavskih sil, vredne so te sile, kolikor bi bile vredne, če bi se hkratu vse uporabile leto dni pred dogotovitvijo hiše, torej ne 50.000, ampak 47.500 kron. Tako nam je v vsaki produkciji določevati vrednost imetkov oddaljenejših vrst. Ozirati se nam treba na to, da imajo ti imetki z gospodarskega stališča značaj bodočih imetkov in da so z ozirom na sedanje in gotove imetke in zlasti z ozirom na denar manj vredni nego tedaj, ko po dokončanju produkcije iz njih nastane užiten ali poraben imetek. To dejstvo je za nastanek obresti v podjetjih odločilne važnosti.

Na podlagi teh splošnih opazk o vrednosti imetkov oddaljenejših vrst se lotimo lahko takorekoč glavne trdnjave obrestnega problema, vprašanja namreč, odkod izvirajo obresti in odkod podjetniški dobiček pri kapitalu, katerega podjetniki investirajo v raznih podjetjih ob nakupovanju produktivnih sredstev, dela in surovin? Predočimo si kot konkreten primer še enkrat vzgled, katerega smo bili navedli, ko smo govorili o tretjem vzroku večje vrednosti sedanjih imetkov, o tehnični večji izdatnosti sedanjih imetkov v produkciji. Mislimo si, da eden edini podjetnik s kapitalom, recimo, 200.000 kron, prevzame nalogo, v 5 letih dati izdelati toliko sukenj, kolikor jih je s tem kapitalom izdelati možno. Ta podjetnik ne kupuje pa v ta namen sukna, niti, strojev itd. od drugih podjetnikov, ampak najme le gotov kos pripravnega zemljišča in potrebno število delavskih sil in s tema temeljnima činiteljema v lastni produkciji prideluje vse vmesne produkte, torej imetke oddaljenejših vrst: premog, železo, volno itd. Slednjič se proda ves pridelek za gotovo vsoto. S to vsoto mora podjetnik plačati najemnino za zemljišče in poračunati za obrabo strojev neko amortizacijsko kvoto; tudi za svoj petletni trud računi nekaj tisoč kron. Vsa ostala vrednost vseh končnih pridelkov bi se morala razdeliti med delavce; kajti v tej ostali vsoti je utelešena vrednost produktivnega imetka oddaljenejše vrste, dela vseh delavcev. Recimo, da bi ob tej razdelitvi dobil vsak delavec za teden dni dela 50 kron. Ali podjetnik more delavcem toliko plačati? Ako so imetki oddaljenejših vrst toliko vredni kakor dotični užitni ali porabni imetek kot imetek najnižje vrste, tedaj smemo sklepati, da je taka razdelitev končnega uspeha edino pravilna. Ako bi delavci bili tako premožni, da bi celih 5 let, kar je trajala produkcija sukenj, lahko živeli ob svojem lastnem premoženju, lahko bi na koncu petega leta po vsej pravici zahtevali od podjetnika po 50 kron plačila za teden dni dela, skupno torej vsak delavec približno 12.000 kron. Toda dandanes so razmere v resnici drugačne. Delavci so večinoma brez sredstev; noben delavec ne more dandanes čakati izplačila svoje mezde, ampak zahteva izplačilo vsak teden sproti. V našem primeru bi torej

moral podjetnik, recimo začeni leta 1901. do konca leta 1905., vsak teden delavcem produktivni imetek oddaljenejše vrste, delo, sproti plačati. Ali bi pa to delo, ako bi ga moral plačati deloma takoj leta 1901., deloma leta 1902., 1903., 1904. in 1905., bilo vredno zanj kot podjetnika 50 kron? Nikakor ne! To produktivno delo ima z ozirom na imetek najbližje vrste, ki se proda šele leta 1905., značaj bodočega imetka, ki je vedno manj vreden nego sedanji imetek. Seveda ima delo raznih tednov te petletne produkcijske dobe z ozirom na končni pridelek zelo različen značaj. Delo leta 1901. je časovno od dogotovitve končnih pridelkov bolj oddaljeno nego enaka množina dela v letu 1902. ali 1903. itd. Povprečno lahko trdimo v našem primeru, da je delo tedna dni od dogotovitve končnih pridelkov časovno $2\frac{1}{2}$ leta oddaljeno. Delo tedna dni kot bodoči imetek za podjetnika nikakor nima vrednosti 50 kron, ampak kot bodoči imetek v našem primeru morebiti le 40 kron — seveda povprečno. To je v našem primeru subjektivna vrednost tega dne delavskih sil na strani podjetnika kot nakupovalca delavskih sil. Poglejmo, kako visoko ceni delo nasprotna stranka — delavec! Vsakomur je znano, da delavec nima kapitala in da se vsled tega ne more posvetiti samostojno kapitalistnemu pridelovanju imetkov, ki je, kakor uči izkušnja, tem izdatnejše, čim več kapitala se investira in čim daljše produkcijske ovinke volimo. Delavcu v tem neprijetnem položaju ne preostaja nič drugega, nego da voli poklic, kjer z neznatnim kapitalom ali celo brez kapitala izkorišča svoje delavske sile, seveda vsled tega le z neznatnim uspehom. Morebiti prisluži na ta način le po 25 kron na teden, in te kot eksistenčni minimum neizogibno potrebuje, da se preživi. Ceni torej svoje produktivno delo za teden dni enako kakor 25 kron. Če bi ga podjetnik, ki ima dovolj kapitala za izdatnejšo kapitalistno produkcijo, povabil, naj proda svoje delavske sile njemu, brezdvomno bi delavec ponudbo sprejel, ako mu podjetnik ponudi sploh večjo tedensko mezdo nego 25 kron, kajti v tem primeru bi zamenjal ali prodal svoje produktivno delo z ozirom na lastno subjektivno cenitev v svoj prid. In tako se v vsakdanjem življenju tudi res godi. Na trgu za delavske sile se srečajo podjetniki — kapitalisti, ki hočejo za svoja podjetja z ozirom na lastno subjektivno cenitev kar najceneje nabaviti delavskih sil, in delavci, ki so voljni prodati svoje delavske sile, ako se jim ponudi več, nego bi sami brez kapitala mogli pridelati. Cena delavskih sil je pa slednjič kakor pri vseh imetkih rezultanta subjektivnih cenitev kupcev in prodajalcev. V gori navedenem primeru kupi torej naš podjetnik delavčevo delo tedna dni morebiti za ceno 35 kron.

(Dalje prih.)

Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko.

Trgovska in obrtniška zbornica je imela dne 22. oktobra t. l. v dvorani mestnega magistrata pod predsedstvom svojega predsednika g. Josipa Lenarčiča redno sejo, katere so se udeležili naslednji zbornični svetniki: Anton Ditrich, Leopold Fürsager, Franc Hren, Ivan Hribar, Franc Kraigher, Franc Kollmann, Ivan Kregar, Ciril Pirc, Ivan Rakovec, Viktor Rohrmann, Ivan Schrey, Viljem Tönnies, Josip Vidmar, Ivan Zamljen.

Predsednik je, otvorivši sejo, imenoval za verifikatorja zapisnika gg. Franca Kollmanna in Viljema Tönniesa. Zapisnik prejšnje seje se je odobril brez ugovora. Predsednik je nato naznanil, da je prejel od c. kr. deželnega predsedstva obvestilo o Najvišji zahvali za izraz zvestobe in udanosti, poklonjen ob priliki rojstnega dne Njega Veličanstva; nadalje je predsednik prebral razpis trgovskega ministrstva, s katerim obvešča zbornico, da ne more ustreči prošnji mizarske zadruge v Št. Vidu za prepustitev strojev. Nato je predsednik poročal o korakih, katere je storilo predsedstvo, da se osnuje za Kropo in Kamno gorico zadružno železninsko skladišče.

Poslovnemu poročilu za dobo od zadnje plenarne seje je sledilo poročilo o načrtu zakona, s katerim se izpreminjajo II., IV., VI. in VII. poglavje obrtnega reda. Podlaga sedanjemu avstrijskemu obrtnemu pravu, to je obrtni red iz leta 1859., se je v teku skoro pol stoletja bistveno izpremenil in v važnih delih tudi dopolnil. Načelo obrtne prostosti, na katerem je spočetka temeljil, se je vsled teh izprememb in dopolnitev moralo umakniti načelu omejitve prostega obrtnega gibanja. Vplival je na to razvoj takozvanega maloobrnega vprašanja, in ta vpliv je dobil izraza v obrtni noveli z dne 8. marca 1883. l., drž. zak. št. 39, ki ustanavlja takozvane rokodelske obrte, vezane na donos sposobnostnega dokaza, in ki na novo ureja zadružništvo. Ta novela pa ni docela zadovoljila malih obrtnikov. V nebrojnih peticijah in resolucijah so zahtevali maloobrniki zastopniki nadaljnjih, strožjih predpisov v varstvo malega obrta. Vlada je vsled tega že l. 1895., potem ko je izvršila pismeno ekspertizo in je obrtni odsek državnega zbora sklical anketo, na kateri so se obravnavale te zadeve, predložila državnemu zboru načrt zakona, s katerim se zopet izpreminja in dopolnjuje obrtni red. Le majhen del tega načrta pa je dobil postavno veljavo v zakonu z dne 23. februarja 1897. l., drž. zak. št. 63. Zategadelj je sedaj vlada iznova izdelala načrt zakona v izpremembo in dopolnitev obrtnega reda. Ta načrt je poslala vlada trgovskim in obrtniškim zbornicam, da po zaslišanju obrtnih korporacij izreko svoje mnenje o njem. Namen načrta¹⁾ je v glavnem pred vsem: varstvo malega

obrta, ki naj se doseže z ostrejšimi predpisi o donosu sposobnostnega dokaza; načrt uvaja v ta namen učensko izkušnjo. Dalje mu je namen, olajšati ustanovitev strokovnih ali poklicnih zadrug, ker je želeli, da se le-te bolj razširijo, ker kolektivne zadruge niso docela primerne namenu, ki jih ima zakon z zadrugami. Sicer pa ima načrt mnogo določb, ki naj deloma narede zakon jasnejši, deloma nadomestijo stare določbe z novimi, času primernimi. Vsem obrtnim zadrugam na Kranjskem in pa trgovskemu in obrtnemu društvu za Kranjsko se je doposlal po 1 iztisk tega načrta s pozivom, naj izreko o njem svoje mnenje. Poročevalec navaja nato odgovore korporacij, ki so se pozivu odzvale. Na predlog združenih odsekov sklenske zbornice te izjave predložiti vladi brez pripomnje. O načrtu se je posvetoval najprej I. odsek, potem pa še združeni odseki.

Ker je načrt znan gospodom zborničnim svetnikom, ki se jim je vsakemu doposlal po 1 iztisk, se na predlog g. predsednika omeji poročevalec na predloge, ki jih glede zbornične izjave o načrtu stavljajo združeni odseki. Le-ti so sklenili, predlagati zbornici, naj bi se o načrtu izjavila v zmislu naslednjih izvajanj.

Pred vsem je treba poudarjati potrebo novega enotnega obrtnega reda. Že veliko število dosedanjih »izprememb in dopolnitev« prvotnega obrtnega reda je naredilo iz obrtnega reda eno izmed najnepreglednejših postav. Obrtni red pa čakajo spričo mnoge tvarine, ki je potrebna preuredbe, še daljnje premembe in dostavki, ki bodo sklad docela zrahljali. Umestno bi bilo zatorej, da vlada kmalu predloži nov enoten načrt obrtnega reda. V pričujočem načrtu odrejena poostritev sposobnostnega dokaza za rokodelske obrte, zlasti z zahtevo donosa izpričevala o uspešno prebiti učenski izkušnji, ustreza deloma željam malega obrta, ki od kar največje poostritve sposobnostnega dokaza pričakuje zmanjšanje konkurence. Odsekom se sicer mnenje ne zdi nepravdo, da predpis tudi najstrožjega sposobnostnega dokaza in podobne varstvene odredbe ne morejo provzročiti zmanjšanja konkurence. Odseki boljše izobrazbe malega obrtnika ne smatrajo za sredstvo v zmanjšanje konkurence, pač pa imajo boljše izobrazbo kakor v obrtnem tako nič manj v kupčijskem oziru za sredstvo v pokrepitev malega obrtnika, v tem pogledu namreč, da ga usposablja, da konkurenco lažje zmaguje. S tega stališča je po mnenju odsekov pohvaliti uvedbo obligatorne učenske izkušnje, ker je pričakovati, da pripomore k boljši izobrazbi učencev v obrtnem oziru. Če se bodo zadevni predpisi natančno izpolnjevali, je upati, da se k vestnejšemu izpolnjevanju dolžnosti, ki jih ima mojster nasproti učencu, izpodbude tudi tisti mojstri, zlasti na deželi, ki v izpolnjevanju teh dolžnosti sedaj niso prenatanni; slab izid učenčeve izkušnje bo kolikor toliko tudi slabo osvetljeval njegovega mojstra. Da zahtevi malih obrtnikov, naj bi se sposobnostni dokaz za rokodelske obrte raztegnil tudi na imetnike tovarniških podjetij, v katerih se izdelujejo izdelki rokodelskih obrtov, vlada ni ugodila in take določbe ni

¹⁾ Najvažnejše točke tega načrta smo navedli v 6. št. lanskega letnika našega lista na str. 77. in nasl.

sprejela v načrt, smatrajo odseki za priznanja vredno. Taka določba bi samo podpirala inozemsko konkurenco. Kranjska s svojo majhno industrijo, od katere kar največje povzdige je v prvi vrsti pričakovati, da se dežela narodnogospodarsko povzpne, bi imela le škodo od take določbe, ki mora razvoj industrije ovirati in otežiti osnovo tovaren. — V prid malemu obrtu je pohvaliti določbe načrta, ki dajejo zadrugam večje pravice. Ravno tako je označiti za primerne nove, oziroma premenjene norme, ki olajšujejo osnovo poklicnih zadrug, katere je zelo želeli. — Zbornica je brez debate sklenila, v tem zmislu v splošnem se izjaviti c. k. vladi.

Kar se tiče posameznih določb, je poročevalcu po naročilu odsekov le naslednje pripomniti:

K § 12., odst. 3. Četudi določba, da ni smeti dveh ali več obrtov združiti v eno prijavo, torej tudi tedaj ne, če ti obrti z ozirom na svoj predmet ali način vršbe niso bistveno različni, nareja konec morebitnim dvomom, ki jih more provzročiti dosedanja določba, dvome o tem, ali obstaja omenjena bistvena razlika ali ne, dalje o tem, ali je dopustno, kumulirati prost in rokodelski obrt, je vendar opozoriti na okolnost, vsled katere bi lahko nastali dvomi o tem, kaj da je smatrati za en obrt. Na podlagi § 1. obrtnega reda izdana odredba o označbi rokodelskih obrtov združuje v mnogih primerih pod eno točko več obrtov, izmed katerih se nekateri sploh ne izvršujejo več vsak zase, ampak, vsaj v našem okolišju, vedno skupaj in se smatrajo tudi za en sam obrt, drugi pa večinoma skupaj in le redko vsak zase. Tako se smatrajo obrti »brivcev, frizerjev in lasuljarjev« za en obrt in se tudi vedno skupaj izvršujejo, po 3. odstavku § 12. načrta pa bi jih ne bilo kratkoma označiti za en obrt, ravno tako malo, kakor je moči tudi pod eno točko napominane odredbe navedene obrte »sedlarjev« in »jermenarjev« ali »slašičarjev« in »kolačnikov« ali »pleskarjev« in »lakirarjev« smatrati za en obrt, dasi je stroga ločitev teh obrtov z ozirom na njih predmet še manj mogoča nego ločitev brivskega obrta od frizerskega ali celo lasuljarskega. V izključitev takih dvomov bi bilo priporočati, da se v novo odredbo o označbi rokodelskih obrtov vstavi določba, da se obrti, združeni pod eno točko te odredbe v eno skupino, morejo tudi prijaviti v eni sami prijavi. Taka določba bi bila tem bolj opravičena, ker tudi sposobnostni dokaz, donesen za en teh obrtov, po ministrskem ukazu z dne 30. junija 1884. l., št. 21.918, upravičuje tudi za nastop vseh drugih obrtov take skupine, načelo, ki je dobilo izraza tudi v § 2. načrta nove odredbe o označbi rokodelskih obrtov. — Sprejeto.

K § 14. Kar se tiče prošnje zadruga brivcev, frizerjev in lasuljarjev na Dunaju, naj bi se v zadnjem odstavku § 14. po besedi »krojaškega obrta« vstavile besede: »in damskega frizerskega obrta,« o čemer se je zbornici posebej izjaviti, so odseki mnenja, da te vstavitve ni priporočati, ker je z ene strani v zborničnem okolišju o kakí občutni konkurenci, ki bi jo damske frizerke napravljale rokodelsko izvežbanim

frizerjem, težko moči govoriti, z druge strani pa bi taka določba revnim ženskam odvzela ali vsaj zelo otežkočila možnost, si na pošten način prislužiti svoj kruh. — Sprejeto.

K § 14. b. Za oddajo mnenja zadruga določeni rok 14 dni je po mnenju odsekov prekratek. Zlasti na deželi bo zadrugam težko, v tem času izvršiti poizvedbe in zraven še imeti sejo. Rok bi bilo zategadelj podaljšati na najmanj 3 tedne. Isto velja glede roka, določenega v § 23. a in v § 116. b. Posebno rok za vložitev rekurza, ki ga določa § 116. b na 14 dni, bi bilo tem umestneje podaljšati vsaj na 3 tedne, ker je po § 116. c načrta vsled statutarne določbe moči združnemu zboru pridržati sklepanje o vložitvi rekurza v posameznih primerih. Za sklicanje združnega zbora bo pa zlasti na deželi rok 14 dni prekratek. — Sprejeto.

K § 38., odstavku 5. Določba, po kateri trgovcem z oblačili in obuvali ni dopuščeno, prevzemati naročila in jemati mero ter prevzemati izvršitev prememb in reparatur po njih dobavljenih izdelkov in jemati mero v ta namen, in to vse niti z omejitvijo, da naročeno blago, oziroma premembe in reparate dajo izvršiti upravičenim samostojnim obrtnikom, sega predaleč. Tudi trgovcem z oblačili in obuvali bi bilo to pravico z omenjeno omejitvijo, ki jim je po sedanjem zakonu ni odrekati, tudi v naprej priznati. Rokodelci, ki izdelujejo to blago, so z določbo, da njim edino pristoji izvršitev in prememba tega blaga, zadostno varovani. Peti odstavek tega paragrafa naj bi se zategadelj izpustil.

Zbornični svetniki Zamljen, Kraigher in Kregar poudarjajo veliko konkurenco, ki jo provzročajo rokodelcem trgovine z oblačili in obuvali, in predlagajo, naj se odstavek 5. § 38. pusti. Ta predlog je zbornica sprejela.

K §§ 131.—133. V teh §§ določene kazni so previsoke, ožji kazenski okvir bi bil po mnenju odsekov primernejši. Previsoki maksimalni postavki bi morda provzročili kazni, ki ne bi bile docela primerne velikosti prestopka. Priporočati bi bilo, v § 131. globe odmeriti do 1000 K, zaporno kazen do 3 mesecev; v § 132., odst. 1. namesto 1000 K postaviti 500 K in v § 133. namesto 2000 K 1000 K. — Sprejeto.

Sledilo je poročilo o obsegu obrtnih pravic prodajalcev oblek. C. kr. deželna vlada v Ljubljani je prosila zbornico, naj se izjavi, ali so prodajalci oblek upravičeni, obleko, za katero so sami vzeli mero, katero pa je krojač urezal in sešil, strankam brez krojaške pomoči pomerjati in napake v kroju s kredo zaznamenovati, da jih more krojač popraviti. Krojaška zadruga v Ljubljani, do katere se je zbornica obrnila, je odgovorila, da prodajalci oblek ne smejo niti mere jemati za obleko pri njih naročeno, tudi če izročajo naročila krojačem v izvršitev, niti niso upravičeni, od krojačev urezano in sešito obleko pomerjati strankam, ki so obleko naročile, in pri tem zaznamenovati napake v kroju s kredo, da jih krojač naknadno popravi. Pretresujoč to vprašanje, so bili združeni odseki nasprot-

nega mnenja, in sicer iz naslednjih razlogov: Nobenemu trgovcu ni smeti odrekati pravice, prevzemati naročila na blago, s katerim trguje. Naročilo pa more trgovec z obleko prevzeti le, če ve za mero naročenega blaga. Določitev mere po stranki zahtevanega blaga po trgovcu samem je vsekakor smatrati za delo, spada joče k opravilom, ki vodijo do prodaje blaga. To velja tudi o prodajalcu oblek. Tudi njemu po obrtnem redu ni moči odreči pravice, prevzemati naročila na obleke. Jemanje mere zanjo je tudi tu smatrati za bistven del trgovskih opravil, ki vodijo do prodaje oblek. Če se torej prodajalcu oblek mora priznati pravica, sprejemati naročila za obleke, se mu mora priznati tudi pravica, jemati mero zanjo, in dosledno tudi pravica za eventualno premembo prvotne mere in vsled tega tudi za pomerjanje po prvotni meri izdelane obleke strankam in za eventualno zaznambo premembe prvotne mere s kredo. Izvršitev obleke po vzeti meri kakor tudi vsa morebitna poznejša popravila pa mora seveda prodajalec prepustiti upravičenemu krojaškemu mojstru.

To mnenje podpira tudi razsodba upravnega sodišča z dne 23. februarja 1888. l., št. 563, ki pravi glede jemanja mere za obleko: »... Jasno je, da »jemanje mere« ne pripada toliko k izdelovanju, temuč k naročitvi blaga, ker določa le kvantiteto željenega predmeta, in da se zategadelj kakor tudi radi narave te manipulacije, ki ne zahteva brezpogojno posebnih rokodelskih spretnosti, ne more trditi, da pripada obrtnim opravilom, pridržanim izključno rokodelsko izvežbanim ljudem, kakor tudi ni nihče zadržan, mero zahtevane obleke vzeti sam in jo povedati rokodelcu. Tudi v tem oziru je torej izpodbijana odločba, ki priznava konfekcionarjem pravico, da smejo upravičenim rokodelcem za svojo zalogo ali na naročilo obleke narejati in izpreminjati dati in ob takih naročilih in izpremembah tudi mero jemati, postavno popolnoma utemeljena«. Zbornica je z večino glasov pritrdila odsekovemu mnenju.

Nato je zbornica prestopila k posvetovanju o načrtu zakona o obrambi proti umazani konkurenci. Odsekovo poročilo o tem zakonskem načrtu se je glasilo nekako takole: Tudi najodločnejši zastopniki gospodarskega individualizma, ki nujno zagovarjajo svobodno konkurenco, so mnenja, da se mora konkurenca gibati v dostojnih formah in da morajo biti sredstva tekme čista in lojalna. Ako pa temu ni tako in se tekma poslužuje nelojalnih, umazanih sredstev, katera zavrača kupčijska dostojnost, je reakcija proti zlorabi konkurence potrebna. Dejstvo je, da v prometnem življenju vedno češče naletimo na elemente, ki napram sokonkurentom ne zametujejo nobenega, še tako umazanega sredstva, da le izpodbijejo tekmeča. V kupčijem prometu v naši ožji domovini ne najdemo sicer še onih rafiniranih ne-reelnosti v konkurenčnem boju, ali tudi v naši trgovini se množe elementi, ki ne poznajo obzirnosti, kadar jim gre za to, da si dobe gospodarskih ugodnosti.

V Avstriji danes nimamo zakona, ki bi se direktno obračal proti umazani konkurenci. Na tak zakon se je začelo misliti šele v novejšem času; tako se je l. 1899. trgovinski minister Di Pauli obrnil v posebni okrožnici do trgovinskih in obrtnih zbornic, naj povedo svoje mnenje glede sestave takega zakona. Danes leži pred nami načrt zakona, ki se obrača direktno proti umazani konkurenci; o tem zakonskem načrtu je zbornici povedati svoje mnenje. S tem načrtom meritorno v zvezi je načrt zakona, s katerim se izpreminjajo obrtnega reda določbe o vnanjih označenih obrtovališč, o rabi odlikovanj ter se izpopolnjujejo norme glede rabe imen in enakosti imen. Poudarjeno bodi, da se načrt ne obrača proti vsem formam umazane konkurence, ampak da izločuje le njene najpogostnejše oblike, t. j. zlorabo reklame, lastitev tujih podjetbenih oznamenil, poniževanje tujih podjetij (denigrement) ter kršitev kupčijskih in obratnih tajnosti. Represija je civilnopravna, in sicer daje zakon oškodovanim sokonkurentom tožbo na opustitev, oziroma tožbo na odškodnino; kazenska represija je normirana le v primeru sleparske reklame. Z ozirom na veliko važnost tega zakona se je razposlal načrt vsem zadrugam in pa večjim trgovinskim in industrijskim podjetjem, da jim omogoči, povedati svoje želje in nasvete glede nameravanega zakona. Uspeh te ekspertize je majhen. Pripomniti je, da je nekaj strokovnih društev in stanovskih zastopov izven Kranjske poslalo zbornici svoje izjave glede tega zakonskega načrta s prošnjo, naj jih zbornica v svojem poročilu do ministrstva vpošteva.

V odsekovi seji se je ob posvetovanju o tem načrtu sklenilo, da se v podrobno besedilo tega zakonskega načrta, ki pride potem, ko se zbornice o njem izjavijo, primerno predelan pred državni zbor, ni spuščati, ampak da se je o njem le v splošnem izjaviti, in sicer se je sklenilo, častiti zbornici predlagati, naj sklene, da je oddati trgovinskemu ministru nastopno izjavo:

Zbornica izraža zadovoljnost, da se je vlada odločila v obrambo proti umazani konkurenci preko določb o. d. z., v prvi vrsti § 1295. o. d. z., na kate-rega temelju, kakor se je pokazalo, obramba umazani konkurenci ni bila mogoča, v zaščito reelnega kupčijskega prometa za nov specijalen zakon. Z ozirom na sestavo načrta pa, ki izločuje iz mnogovrstnih form nelojalne konkurence le najmarkantnejše in najčešče se ponavljajoče tipe, čuti se zbornica poklicano, izraziti svoje pomisleke proti takemu zakonu. Res je sicer, da je težko iz sedanjega položaja, ko niti najdrznejših poletov umazane tekme ne zadene kazen, preiti neposredno v položaj, ki omogočuje obrambo proti vsakemu ravnanju, ki se ne strinja z dobro vero in kupčijsko dostojnostjo ter more obrtovanju koga drugega napraviti škodo. Če zbornica vkljub temu želi, da se poleg kazuističnih norm, kakor jih navaja načrt, v zakon vstavi supletorna splošna klavzula, ki omogočuje preganjanje vsakega ravnanja, ki se karakterizira kot umazana konkurenca,

stori to spričo velike akomodacijske zmožnosti in gibčnosti umazane konkurence, ki se bode, če ostane pri kazuističnem zakonu, znala ogniti prepovedanim formam in izteknila nova pota, po katerih bode nemoteno hodila na škodo reelnih krogov. Potem pa skoro počí glas: zakon ne odgovarja praktičnim potrebam, razširite mu obseg! Težkoče, ki se pojavijo v začetku tako, kakor se pojavljajo pri drugih zakonih, bodo sodišča gotovo premogla, vsekakor pa strah pred začetno negotovostjo prakse ne sme biti tolike odločilnosti, da bi se mogli zadovoljiti z zakonom, katerega nezadostnost se mora skoro pokazati. Proti tako formulirani supletorni klavzuli, kakor jo navajajo pripombe, zbornica nima pomislekov. Izraža pa z ozirom na dejstvo, da novi zakon poseže globoko v praktično gospodarsko življenje, nujno željo, da se da v predmetni judikaturi tudi mesta sodnikom lajkikom, ker sodnik jurist ne more imeti vedno dovolj jasnega vpogleda v kupčijski promet. Tudi če bi se taka splošna klavzula ne uporabljala iz tega ali onega vzroka, bode gotovo preventivno ugodno vplivala, in prav preventivna stran je pri takih zakonih vsega vpoštevanja vredna.

Glede načina brambe, ki je po določbah načrta izven enega primera civilnopraven, le v primeru sleparske reklame tudi kazenskopraven, bodi omenjeno, da bi bilo kazenske represije lažje pogrešati pri reklamah nego pa v primeru, da se diskreditira tuje podjetje ali pa se izdado kupčijske in obratne tajnosti. V zadnjih slučajih, ako kdo z zlobnim namenom grdi tuje podjetje ali pa namenoma izda kupčijske ali obratne tajnosti, ne bo pogrešati kazenske represije. Tožba na opustitev bode malo koristila, potem ko je škoda gotova, in odškodnino dobiti, tudi če abstrahiramo od težavnosti, dognati velikost škode, bode prav v primerih, če uslužbenci zagreše izdajstvo, večinoma izključeno. Če pa je za tega ali onega, ki nima ničesar izgubiti, v naprej gotovo, da izdajstvo ostane brez kazni, se bo malo pomišljaj, storiti izdajstvo.

Jasno je, da se morejo zakona, obrambi umazane konkurence namenjenega, poslužiti tudi nereelni elementi in iz zlobnosti naprtiti pravdo reelnim trgovcem. Če pomislimo na to okolnost, je treba v zakon privzeti določil, ki normirajo takozvano kazen za nagajivost (za tožitelje iz gole nagajivosti)

Glede formuliranja predmetnega načrta bi bilo želeli večje jasnosti in lažje umljivosti; omenjen bodi le § 8. načrta, katerega določbe tudi v meritornem oziru segajo predaleč.

Glede določb o krajevni in stvarni pristojnosti sodišč za pravde na temelju tega zakona ni pomislekov. Če načrt določa, da je za vse pravde v okolišju enega sodnega dvora pristojno okrajno sodišče na sedežu sodnega dvora, more to le ugodno vplivati na enotnost in enakomernost razsojevanja.

Kar se tiče oddelka III. v načrtu, ki prepoveduje prodajo blaga po nakaznem sistemu, je temeljit pretres o teh določbah skoro nemogoč, ker nam v našem

okolišju v tem pogledu manjka praktičnih izkustev. Ugovarjati pa potrebi teh določb z ozirom na potrebe v krajih z bolj razvitim prometom, ne bi bilo umestno.

Zbornica je soglasno pritrdila odsekovim predlogom.

Ostale točke dnevnega reda, katerih zbornica zaradi pozne ure ni mogla več obravnavati, so se prepustile predsedstvu v rešitev.

Razsodbe obrtnih sodišč.

XXXI. Ako se je v delovni pogodbi izrecno določil kraj, na katerem je opravljati delo, se sme prvotno dogovorjeni kraj izpremeniti le s privoljenjem obeh strank; ako bi to izpremembo ukrenil delodajalec na svojo roko, sme delavec opustiti delo pred časom.

(Razsodba obrtnega sodišča v Libercah z dne 22. junija 1900. l.)

Tožniki, ki so pri tožencu opravljali talna dela, so se dogovorili s tožencem v delovni pogodbi, da bodo v njegovem kamenolomu kamenje lomili proti akordni mezdi in ga v kamenolomu tudi obsekavali.

Ko je pozneje toženec opazil, da so se ob obsekavanju kamenja dogajale nerednosti, je naročil delavcem, da tako omogoči boljše in uspešnejše nadzorstvo, naj nalomljenega kamenja ne obsekavajo več v kamenolomu, ampak na kakih 30 minut oddaljenem prostoru poleg njegove opekarne. Tej odredbi so se delavci ustavili, zlasti zategadelj, ker so zaradi večje oddaljenosti trpeli škodo na svoji akordni mezdi. Toženec pa je vztrajal pri svojem ukazu in delavce odpustil.

Delavci so zategadelj zahtevali povračila za 14 dnevni odpovedni rok. Toženec je bil obsojen v zmyslu tožbenega zahtevka.

Razlogi: Dokazano je, da se je ob pričetku dela s tožniki dogovorilo, da bodo nalomljeno kamenje obsekavali v kamenolomu in da je delodajalec zaradi nerednosti, ki so se dogajale, odredil, naj se kamenje poslej obsekava na prostoru poleg opekarne; nadalje je dokazano, da so se delavci temu ukazu ustavili in da jih je toženec, ko se niso hoteli pokoriti, odpustil brez odpovedi.

S tem pa, da se je kraj obsekavanja, kakor ga je določila pogodba, izpremenil, izpremenila se je tudi delovna pogodba sama, in sicer jo je samovoljno izpremenil delodajalec v kljub ugovoru delavcev. Taka izprememba pa more biti za tožnike — delavce — tem manj pravnoobvezna, ker pomenja za delavce z ozirom na to, da je na novo določeni kraj za obsekavanje kamenja oddaljen od kamenoloma, občutno zamudo časa in zategadelj tudi zmanjšanje zaslužka.

Ako se tožniki niso ravnali po ukazu toženčevem, v tem ne tiči trajno zanemarjanje njih dolžnosti, torej delodajalec ni imel vzroka, da jih takoj brez odpovedi odpusti. Pač pa nedopustna in samovoljna izprememba bistvenega dela delovne pogodbe, kakor si jo je dovolil toženec, upravičuje pomožne delavce, da popuste delo pred časom. (§ 82. a, lit. d o. r.)

XXXIII. Ako se je delavec vkljub temu, da so mu dopust, katerega je prosil, odrekli, iz nujnih in opravičljivih vzrokov odstranil od dela, takega ravnanja ni smatrati za neupravičeno popustitev dela. (§§. 82. lit. f in 84. o. r.)

(Razsodba obrt. sod. v Mor. Ostravi z dne 17. januarja 1901.)

Zahtevku tožnice (natakarice) na plačilo mezde za dogovorjeni 14 dnevni odpovedni rok je toženec ugovarjal, češ, da je dne 14. januarja 1901. l. neupravičeno popustila delo, in je bila zato naslednji dan odpuščena iz službe.

Tožnica je namreč dne 14. januarja prosila enodnevne dopusta, ker je hotela obiskati svojega bolnega očeta, ali dopusta ji toženec navzlic prošnji njenih staršev ni dovolil, ker je bil tisti dan sam bolhen in je bilo pričakovati mnogo gostov. Tožnica pa se je vendar odpravila za potovanje in, čeprav ji je toženec ponovil, da ji dopusta ne dovoli, odšla iz gostilne s pristavkom, da ji je oče ljubši od vsega drugega.

Tožbenemu zahtevku je sodišče ugodilo.

Razlogi: Sodišče ne more gori opisanega ravnanja tožnice smatrati za neupravičen popust dela v zmislu § 82. lit. f o. r., kajti vsake samovoljne popustitve dela brez izrecnega dovoljenja delodajalca ni smatrati za neupravičen popust dela, marveč je o neupravičenem popustu govoriti le tedaj, kadar delavec z ozirom na obstoječe razmere ni upravičen popustiti dela; ako pa ga okolnosti v to upravičujejo, takrat popustitve dela ni smatrati za neupravičeno, čeprav delavec odide brez dovoljenja ali celo proti volji delodajalca. Ako je tožnica popustila delo, dasi ji je gospodar odrekel dopust, in se za 23 ur, katere je porabila večinoma za vožnjo, vrnila, je vzrok njenega potovanja, katero je nastopila, da obiše nevarno bolnega očeta, primerno vpoštevati in se mora reči, da zabranitev dopusta v pričujočem primeru ni bila opravičena, tem manj, ker si je mogel toženec priskrbeti namestnico in je bila tožnica pripravljena trpeti stroške.

V pričujočem primeru je torej govoriti le o mimgredočem prenehanju dela, katero je tožnica tožencu naznanila in katero je z ozirom na nujen vzrok vkljub zabranitvi dopusta opravičljivo, nikakor pa ne o neupravičenemu popustu dela. Tožbeni zahtevek, ki se opira na § 84. o. r., je torej utemeljen.

Društvene vesti.

Slovensko trgovsko društvo „Merkur“ prosi gospode člane, kakor trgovce tako trgovske sotrudnike, naj se glede posredovanja služb trgovskih uradnikov in sotrudnikov obračajo vedno in samo nanj. Le tako bo društvu mogoče željam posameznikov ustreči, če ima na razpolago čim več ponudb in ve tudi za čim več izpraznjenih mest. Zlasti gospode trgovce prosi društvo, da bi se obračali nanj ob iskanju uslužbencev. Le ob splošnem zanimanju za društveno posredovalnico ji bo moči uspešno delovati.

V soboto, dne 7. februarja 1903. l., je sklenil odbor slovenskega trgovskega društva »Merkurja« prirediti trgovski plesni venček v »Narodnem domu«. Slovenska narodna

društva ljubljanska prosi odbor, naj se blagovolijo na to ozirati ob določitvi dneva za svoje plesne zabave in maškerade.

Razglednice slovenskega trgovskega društva »Merkurja« s sliko društvenega predsednika gospoda ces. svetnika Ivana Murnika prodaja gospod Lavoslav Schwentner, knjigotržec v Ljubljani.

S plesnimi vajami je pričelo društvo »Merkur«. Nanje opozarjamo člane, ki bi se jih radi udeleževali; zglasiti se je radi udeležbe pri odboru.

Raznoterosti.

Na razna vprašanja, kako je postopati onim, ki hočejo dobiti **dovoljenje za dobavo davka prostega bencina** v uporabo pri svojih motorjih, podajemo naslednja pojasnila: Dovoljenje za dobavo davka prostega bencina daje finančno oblastvo prve stopnje tistega okraja, v katerem se nahaja podjetje. (Za Kranjsko c. kr. finančno ravnateljstvo v Ljubljani.) Prošnje za dovolitev, ki so kolka proste, je nasloviti na finančno ravnateljstvo; vlagati pa jih je pri pristojni trgovski in obrtni zbornici, katera presodi prošnje glede resničnosti navedb in jih potem predloži finančnemu oblastvu. V prošnji je navesti: a) ime, opravilo in stanovališče prosilca ter kraj obrata, b) namen, kateremu naj služi bencin, c) približno letno potrebščino in množino vsakokratne dobave, d) kraj rafinerije za rudninsko olje, iz katerega se namerava prejemati bencin, e) na kateri način se hoče položiti kavcija za potrošnino, f) sistem in največjo storilno zmoglost motorja ter maksimalno množino bencina, ki jo more porabiti motor v eni uri (dokaz za te navedbe je donesti s certifikatom, katerega izda tvornica, ki je motor izdelala), g) približno napoved, koliko ur bo motor vsak dan delal. Dovolila se izdajajo le za dobo enega leta in se glase na določeno množino bencina. Dovolilo se na ponovljeno prošnjo pred potekom leta podaljša za nadaljno leto. Za eno leto dovoljena množina bencina se sme iz tvornic prejemati v manjših obrokih, vendar ne manj nego en metrski stot (100 kg.) bencina naenkrat. Davka prosti bencin sme rabiti le oni, kateremu se je dalo dovolilo, in sicer le za oni namen, za katerega velja dovolilo. Kdor zlorablja dovolilo, izgubi dovoljene ugodnosti in ga vrhutega še zadene dohodarinska kazen.

*

Jubilejske ustanove. Trgovska in obrtniška zbornica razpisuje za leto 1902. osemnajst cesarja Franca Jožefa ustanov, 8 po 50 kron in 10 po 20 kron, za onemogle obrtnike vojvodine Kranjske in 5 cesarice Elizabete ustanov po 40 kron za onemogle vdove kranjskih obrtnikov. Prošnje naj se pošljejo trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani do 20. novembra 1902. l. Priloži naj se jim od občinskega in župnega urada potrjeno dokazilo, da je prositelj samostojno izvrševal obrt, da sedaj zaradi onemoglosti ne more več delati in da je ubog, oziroma da je prositeljica onemogla uboga vdova bivšega samostojnega obrtnika.

*

C. kr. trgovsko ministrstvo je tukajšnji trgovski in obrtniški zbornici naznanilo, da je imetnikom obrtov samim ali njih pooblaščenecem dopuščeno, da ob **nabiranju naročil na posušeno zelenjad** obiskujejo bolnice, blaznice, preskrbovalnice (ubožnice) in druge enake javne zavode tudi izven svojega stanovališča, ker navedenih zavodov, če kupujejo posušeno zelenjad, ni smatrati za zasebne kupovalce, temuč za podjetja, v katerih opravnem obratu se tako blago uporablja.

Izpremembe v trgovinskih in združnih registrih na Kranjskem.

I. Pri c. kr. deželnem kot trgovinskem sodišču v Ljubljani so se izvršile naslednje izpremembe:

A. V trgovinskem registru:

1.) Vpis tvrdke: »Commanditgesellschaft Petrič & Co. Fabrikmässige Erzeugung von Papierwaren. Laibach, Martinstrasse 20«. Osebo jamčujoča družabnika: Josip Petrič in Anton Dečman, trgovca v Ljubljani. Tvrdko zastopati ima pravico vsak osebo jamčujoči družabnik kolektivno s prokuristom Emilom Randhartingerjem. Podpis tvrdke: Podpis enega osebo jamčujočih družabnikov skupno s podpisom prokurista s pristavkom »ppa« pod tiskanim ali po komurkoli pisanim besedilom tvrdke. Kolektivno prokuro ima: Emil Randhartinger v Ljubljani z enim osebo jamčujočih družabnikov. V Ljubljani, 10. oktobra 1902.

2.) Izbris tvrdke: »Phillipp Kassovitz. Kleiderhandel«, vsled opusta obrta. V Ljubljani, 7. oktobra 1902.

3.) Vpis tvrdke: »Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg v Ljubljani«. — »Vereinigte Bierbrauereien Sachsenfeld und Markt Tüffer-Actiengesellschaft in Laibach«. Ta delniška družba se opira na družbeno pogodbo, oziroma na pravila, sprejeta na ustanovnem občnem zboru dne 26. septembra 1902. l., ter na odobritveno listino, izdano na podlagi pooblastitve c. kr. ministrstva za notranje stvari z dne 22. julija 1902. l., št. 25.265, od c. kr. deželne vlade kranjske v Ljubljani dne 9. avgusta 1902. l. pod št. 16.883. Sedež ima družba v Ljubljani. Namen ji je: a) nakup in obrat S. Kukčevih pivovaren, nahajajočih se v Žalcu in Laškem trgu, z vsemi k njima spadajočimi premičninami in zemljišči v Žalcu in Laškem trgu z živo in mrtvo pritliklo vred in b) ustanavljanje, pridobivanje ali zakupovanje in obratovanje drugih sličnih podjetij in tvornic za račun delniške družbe: udeleževanje delniške družbe pri takih podjetjih in tvornicah, to pa zlasti tudi s pridobivanjem delnic ali deležev takih podjetij in zavodov; c) ustanavljanje, pridobivanje ali zakupovanje ter obratovanje podjetij za uporabljanje postranskih produktov in odpadkov pivovarstva, zlasti za proizvodnjo alkoholskih pijač iz preostankov pivovarstva; d) ustanavljanje, pridobivanje ali zakupovanje in obratovanje podjetij za proizvodnjo vseh surovin, potrebščin in oprav kateregakoli imena, izvzemši stroje, potrebnih za pivovarstvo, sladkarstvo in izdelovanje žganih pijač; e) pridobivanje ali zakupovanje ali uporabljanje zemljišč in drugih nepremičnin v svrhu pivovarskega, sladarskega obrta in obrta za izdelovanje žganih pijač; f) kupčevanje z vsemi takimi proizvodi, izvirajočimi iz navedenih, družbi lastnih ali pa po njej v zakup vzetih zavodov, in slednjič g) pridobivanje obrtnih in drugih koncesij, potrebnih za obratovanje vseh navedenih obrtnih podjetij, to pa po meri dotičnih zakonov in naredb. Delniška družba je ustanovljena na nedoločen čas. Upravni svet obstoji poleg enega člana, katerega delegira Ljubljanska kreditna banka, iz najmanj petih, največ desetih članov, katere voli občni zbor. Člani prvega upravnega sveta so: 1. delegat »Ljubljanske kreditne banke«, gospod Ivan Hribar, mestni župan in predsednik Ljubljanske kreditne banke v Ljubljani, ki je bil izvoljen za predsednika upravnega sveta; potem na občnem zboru z dne 26. septembra 1902. l. izvoljeni člani, gospodje: 2. Šimen Kuketz, posestnik v Laškem trgu, 3. Franjo Roblek, posestnik v Žalcu, 4. dr. Ivan Dečko, odvetnik v Celju, 5. Hugon Eberl, pleskar v Ljubljani, 6. Ferdo Roš, župan v Trbovljah, 7. Alojzij Vodnik, kamenosek v Ljubljani, 8. dr. Josip Sernec, odvetnik v Celju, 9. dr. Josip Karlovšek, odvetniški kandidat v Celju. (F. Z.) Firmo družbe podpisujeta skupno ali dva upravná svetnika ali pa en upravni svetnik in en uradnik, ki ima prokuro, na ta način, da se dotičnika svojeručno podpišeta pod besedilo tvrdke, od kogarkoli pisano ali s štampiljo pritisnjeno; uradnik-prokurist mora dodati pristavek, označujoč prokuro.

Osnovna glavica znaša 600.000 K, razdeljenih v 3000 na imetke glasečih se delnic po 200 K. Občni zbor se sklicuje z enkratno objavo v dunajskem in ljubljanskem uradnem listu ter v »Slovenskem Narodu« najmanj 14 dni poprej. Objava mora obsegati poleg kraja in časa zborovanja naznanilo posameznih predmetov dnevnega reda in v pravilih določene predpise, kako se morajo delničarji izkazati o svoji pravici glasovanja. V Ljubljani, dne 13. oktobra 1902.

4. Pri tvrdki »Brüder Oberwalder, Strohhuterzeugung und Verschleiss« v Zgornjih Domžalah. Javna družba. Vstopil: Maks Kröcksamer, klobučar, in Josip Oberwalder ml., trgovec, oba na Dunaju. Izstopil: Tomaž Oberwalder. Tvrdko zastopati imata pravico vsak družabnik samostojno. V Ljubljani, 18. oktobra 1902.

B. V združnem registru:

1. Vpis tvrdke: »Hranilnica in posojilnica v Blagovici, registrovana zadruga z neomejeno zavezo«. — V Ljubljani, dne 27. oktobra 1902.

2. Vpis tvrdke: »Hranilnica in posojilnica v Sorici, registrovana zadruga z neomejeno zavezo«. V Ljubljani, 27. oktobra 1902.

Tržno poročilo in tržne cene.

Neverjetno, pa vendar resnično je, da je letos pšenična letina izborna, cena pa tej množini nikakor primerna. Splošno je bilo mnenje, da bo letos in prihodnje leto dobiti pšenico po nizki ceni t. j. znatno ceneje, nego se glase današnje ponudbe. In vendar je položaj na žitnem trgu povsem drugačen, nego se je pričakovalo. V pričetku nove kampanje so bili mlini prazni. To dejstvo je provzročilo, da se je pšenica, kmalu ko je bila prišla na trg, dražila od dne do dne, ker so jo sproti pokupili, kolikor je je prišlo na trg. Zaloge pa še danes niso večje in se torej še vsak dan pridno pokupuje. To je en vzrok, da so baisse-špekulantje polagoma opustili svoje stališče. Drugi faktum, da se v kratkem času ni nadejati nizkih cen, je, da so dovozi skromni, ker so imetelji mnenja, da na spomlad še bolje v denar spravijo pšenico. In tretjič straši zima, ki bo sploh zabranila dovoz z dežele.

Razen tega so bili do zadnjega časa tudi vnanji trgi trdni, kar ni malo vplivalo — vsaj moralno — na višje cene. Dasi pa so se zadnje dni vnanja tržišča nekoliko omeščala, se prejšnja baisse-špekulacija, povsem akademičnega značaja, vendar noče uresničiti. Cene se sicer ne dvigujejo — pa tudi ne odjenjujejo.

Stara kuzuza tendira neomahljivo trdno. Ni morda nedostajanje blaga krivo tega, gotovo pa dejstvo, da so se ogromne množine nje in posebno zobu izvozile, in pa zakasnela žetev nove kuzuze. V današnjih dneh bi morala ob normalnih razmerah nova kuzuza že preplaviti tržišča ter konkurirati s staro. To pa se do danes še ni zgodilo. Sploh pa nova kuzuza ne bo delala stari velike konkurence, ker bodo za časa transportnosti le-te zaloge stare kuzuze povečjem izpraznjene, poleg tega pa je bila letošnja kuzuza letina sila slaba in se že danes zahtevajo zanjo visoke cene.

Čudno je razmerje med staro kuzuzo in činkvantom, ki je bil doslej navadno skoro do 2 K dražji, letos pa do malega ni razlike ter se je že zgodilo, da so činkvanti kupovali namesto kuzuze za — krmo.

Oves se v ceni malo izpreminja. Tudi oves je bil običajno dražji nego kuzuza, danes pa je stara kuzuza mnogo dražja, z novo pa se nekako paralizira.

Moka, kakor v zadnjem poročilu povedano, ne izpreminja znatno svojih cen ter se tudi ni nadejati velikih skokov.

Žitne cene na Dunaju za 50 kil.

Pšenica 76 kil za prompt	K 7.85
» » » » jesen	» —.—
» » » » spomlad	» 7.60
rž za spomlad	» 6.80
» » jesen	» —.—
koruza za maj-junij	» —.—
» » avgust	» —.—
» » september-oktober	» —.—
oves za spomlad	» 6.65

Žitne cene v Budim-Pešti za 50 kil.

Pšenica 76 kil za prompt	K 7.80
» » » » april 1903	» 7.52
rž za prompt	» —.—
» » oktober	» —.—
» » april	» 6.54
koruza za maj 1903	K 5.73-76
oves za prompt	K 6.—
» april	K 6.36-38

Žitne cene v Sisku za 50 kil.

Pšenica	K 7.60-70
bosenski oves	» 6.30-40
sremski oves	» 6.20-30
činkvantin	K 7.10
koruza	» 7.—

Za nekatere kraje kaže kupiti koruzo in činkvantin kakor sploh drugo žito v Barču, ker uživajo vzlic višjim cenam, nego so v Sisku, ugodnejše železniške tarife.

Cene mlevskim pridelkom.

Vinko Majdič v Kranju.

0	1	2	3	4	5	6	6 $\frac{1}{2}$	7	7 $\frac{1}{2}$	8
28.60,	27.80,	27.—,	26.20,	25.30,	24.20,	22.—,	19.70,	17.70,	16.20,	12.40
Otrobi										
debeli drobni										
10.60, 10.—.										

Cene za 100 kg, postavljeno v Kranj.

Peter Majdič v Celju.

0	1	2	3	4	5	6	6 $\frac{1}{2}$	7	7B
27.30,	26.90,	26.40,	25.60,	24.80,	23.80,	22.80,	21.60,	19.70,	17.60
Otrobi									
debeli drobni									
10.25 —.—									

Cene za 100 kg, postavljeno v Celje.

Cene kolonijalnemu in drugemu blagu.

Sladkor, raffinade 1 ^a	K 87.50—88.—
sladkor rezani 1 ^a	» 90 — 90 $\frac{1}{2}$

za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

Petrolej gališki Standart White	K 29 $\frac{1}{2}$ —30 $\frac{1}{2}$
» pravi ruski	» 31 $\frac{1}{2}$ —32 $\frac{1}{2}$

za 100 kil s sodom vred, postavljeno v Ljubljano, za cel vagon.

Kava Santos Superior	K 44.—
» Good Average	» 38.—
» Regular	» 37.—
» iz Zah. Indije po kvaliteti do	» 145.—
» Guatemala do	» 128.—
» Portorico do	» 90.—
» Rio Lavé do	» 75.—
» Java rumena do	» 120.—

za 50 kil, postavljeno v Trst.

Ažija za mesec september 19 $\frac{1}{2}$ v zlatu.

Riž Rangoon	K 19 $\frac{1}{2}$ do 29.—
» Bassein	» 19 $\frac{1}{2}$ » 29.—
» Moulmein	» 19 $\frac{1}{2}$ » 32.—
Riž Arracan	» 19 $\frac{1}{2}$ » 26.—
» Japan, primanjkuje	» 39.— » 40.—
» Glacé laški	» 42.— » 48.—

za 100 kil, postavljeno v Trst ali Reko.

Slive bosenske, uzančne	K 25.—
» » po 125 komadov	» 27.—
» » » 115 »	» 30.—
» » » 95 »	» 37.—
» » » 80 »	» 42.—

za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

Svinjska mast	K 75.— do 75. $\frac{1}{2}$
Slanina štiridelna	» 48.50 » 51.—

za 50 kg, postavljeno v Ljubljano.

Jedilno olje, laško K 87.— za 1902. l. in K 78 za 1903. l. za 100 kil — franko sod — postavljeno v Trst.

Ripsovo olje 79 do 80 K.— za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

Nova trgovina.

Usojava se vljudno naznaniti, da sva otvorila v začetku t. m. popolnoma novo urejeno

trgovino

z manufakturnim blagom

na Sv. Petra cesti št. 4.

Priporočujoč se za obilen obisk, zagotavljava solidno in točno postrežbo ter beleživa z odličnim spoštovanjem

Žotzbek & Kostevc.

Cene najnižje.

Samo pristno blago.

<p>Gostilna I. KENDA Židovska steza št. 1 Ljubljana</p>	<p>„Pri Gambrinu“. ❖ Shajališče ❖ trgovskih sotrudnikov.</p>
---	---

<p>„Ljubljanska kreditna banka“ v Ljubljani Špitalske ulice št. 2.</p>	<p>Nakup in prodaja vseh vrst rent, državnih papirjev, zastavnih pisem, srečk, novcev, valut itd. po najkulant- nejših pogojih.</p>	<p>Posojila na vrednostne papirje proti nizkim obrestim. Zavarovanje proti kurzni izgubi. Promese k vsem žrebanjem.</p>	<p>Sprejemanje denarnih vlog na vložne knjižice, na tekoči račun in na girokonto s 4% obrestovanjem od dne vloge do dne vzdiga. Ekskompt menic najkulantneje. Borzna naročila.</p>
--	---	---	--

J. LOZAR
v Ljubljani
na **Mestnem trgu št. 7**
priporoča svojo
bogato zalogo turistovskih
srajc, turistovskih, kolesarskih
in lovskih dokolenic, lovskih
volnenih jopičev, zimskih in
letnih nogavic, zavratnic itd.
Fino moško perilo in spodnja
obleka.

Engelbert Franchetti
v Ljubljani na Jurčičevem trgu št. 3
priporoča

svojo elegantno in higijensko urejeno
brivnico.
Za dobro in točno postrežbo je v vsakem
oziru najbolje skrbjeno.

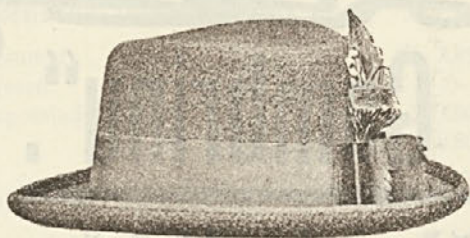
Klobuke

najnovejše

façone

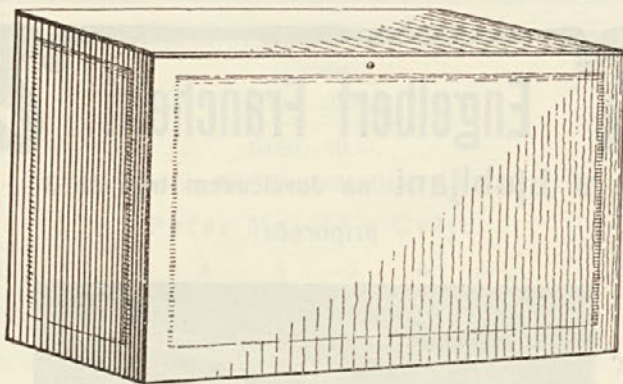
priporoča

najeenejše

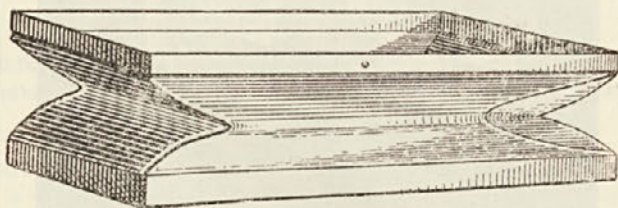
Blaž Jesenko v Ljubljani.**Novo!****Patentirani sklopni
poštni kartoni.**

Doslej nedoseženi!

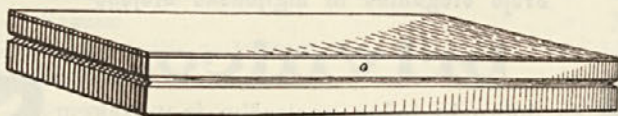
Tovarna patentiranih sklopnih kartonaž.

Josip Petrič**LJUBLJANA.**

Karton v rabi.

Napol sklopljen karton.

Popolnoma sklopljen karton.

(80% prihranjenega prostora.)

Trgovina s specerijskim in deli-
katesnim blagom.Zaloga raznovrstne pijače:
šampanjca, konjaka, vina, ruma,
likerja i. t. d.

* * Vinarna. * *

Kham & Murnik
Ljubljana.**Slovenci,**

zahtevajte povsod

vžigalice**sv. Cirila in Metoda**

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

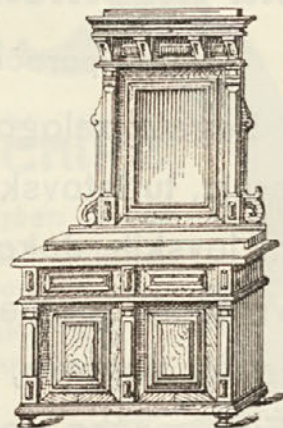
v Ljubljani.

Mizarska zadruga

v Št. Vidu pri Ljubljani

se priporoča slav-
nemu občinstvu v
naročitevraznovrstne
temne in likane
sobne
opraveiz suhega lesa, so-
lidno izgotovljene
po lastnih in pred-
loženih vzorcih.

V prav obilno naročitev se priporoča

Josip Arhar, načelnik.

Aug. Agnola
Ljubljana
Dunajska cesta 13.
Velika zaloga
stekla
porcelana svetilk
zreal i. t. d.
!!! Najnižje cene!!!

Pod trančo št. 2.

Klobuke
cilindre
čepice in slannike
v najnovejših faconah in v veliki
izberi priporoča
Ivan Soklič
Klobuk za dečke od 70 kr. do gl. 2.50.
Klobuk za gosposke od gl. 1.50 do 5.—.

Postaja elektr. železnice.

Solidno blago.

Stari trg št. 21. Glavni trg št. 6.

Pekarija in slaščičarna
Jakob Zalaznik.
Prodaja moke
in raznovrstnih živil.
Prodaja drv in oglja.
Stari trg št. 32.

Mizarska zadruga
v Solkanu pri Gorici na Primorskem
naznanja slavnemu občinstvu, gospodom trgovcem
in založnikom pohištva, da ima
veliko zalogo
izgotovljenega pohištva
vseh slogov
v Solkanu pri Gorici na Primorskem.
Naznanjamo, da smo prevzeli dosedanjo
trgovino pohištva tvrdke Ant. Cernigoja v Trstu,
Via Piazza vecchia šte. 1, katero bomo vodili
pod enakim imenom. Cesar ni v zalogi, se izvrši
točno po naročilu v najkrajšem času.
Cene zmerne.
Delo je lično ter dobro osušeno.

Adolf Hauptmann
v Ljubljani
na Sv. Petra cesti 41.
Tovarna
oljnatih barv, firneža, laka
in kleja.
Zaloga slikarskih in pleskarskih
predmetov.

P. n.

Vljudno naznanjam velecenjenim tr-
govcem in kramarjem ter sl. občinstvu,
da imam v priličneje kupovanje
tovarniško zalogo vseh
izdelkov svoje tovarne
pletenin in tkanin
v Ljubljani, v Šelenburgovih ulicah št. 3,
in se najtopleje priporočam za mnogo-
brojen obisk.
Z velespoštovanjem **Dragotin Hribar.**

Vinko Majdič

lastnik valjičnega mlina v Kranju.
Priznana najboljši mlinski izdelki,
zlasti izborna pšenična moka.

Franc Čuden

priporoča

svojo bogato zalogo pravih švicarskih
ur, srebrnine in
zlatine,

dalje kolesa

„Styria“,

francoske „Peugeot“ in druge v to
stroko spadajoče predmete.

== Ceniki zastoj in poštnine prosti. ==

Najboljše

makarone in rezance

(nudeljne)

iz zajamčeno finega pšeničnega zdroba z
dodatkom svežih jajc

izdeluje

tovarna testenin

Ed. Zelenka

Ljubljana.

Poštna hranilnica ček št. 849.086.

Telefon št. 135.

Glavna slovenska hranilnica in posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

sprejema in izplačuje hranilne vloge in jih

obrestuje po $4\frac{1}{2}\%$

od dne vložitve do dne vzdiga

brez odbitka in odpovedi.

Pisarna: na Kongresnem trgu 14,

v Souvanovi hiši.

Dr. M Hudnik, predsednik.

Uradne ure od 8.—12.
dopoldne in od 3.—6.
popoldne.

Hranilnične knjižice se
sprejemajo kot
gotovina, ne da bi se
obrestovanje pre-
trgalo.

